

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Irena Lipowicz

Warszawa, dnia 14 maja 2015 r.

VII.533.5.2015.KM

Pani

Teresa Piotrowska

Minister Spraw Wewnętrznych

ul. Rakowiecka 2a

02-517 Warszawa

Szanowna Pani Minister,

Na sytuację osób nieposiadających żadnego obywatelstwa – bezpaństwowców – zwróciłam uwagę m.in. po doniesieniach medialnych oraz analizie dostępnych danych, w szczególności raportu przygotowanego przez Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć pt. *Niewidzialni. Bezpaństwowcy w Polsce*. Z uwagi na skomplikowaną sytuację prawną osób bezpaństwowych, nie jest łatwe oszacowanie, ile osób nie posiadających żadnego obywatelstwa przebywa w Polsce. Według Głównego Urzędu Statystycznego, w Polsce przebywa ok. 2 000 bezpaństwowców (szacunki zostały oparte na oświadczeniach osób badanych). Z kolei, zgodnie z danymi przedstawianymi przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców, jest to blisko 800 osób. **Mimo relatywnie niewielkiej grupy bezpaństwowców, dla zagwarantowania im możliwości korzystania z podstawowych praw człowieka i wypełnienia wiążących Polskę regulacji międzynarodowych, niezbędne są odpowiednie zmiany w polskim prawie.**

Osoby nieposiadające obywatelstwa nie mają możliwości podjęcia legalnego zatrudnienia na terenie Polski, nie mogą korzystać z pomocy społecznej czy świadczeń z Narodowego Funduszu Zdrowia, nie mają także możliwości uzyskania dokumentu uprawniającego do podróży oraz zawarcia związku małżeńskiego. Aktualnie, w celu

zalegalizowania pobytu, możliwe jest skorzystanie z dwóch dostępnych procedur: uzyskania statusu uchodźcy (zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej* – Dz. U. z 2012 r. poz. 680 ze zm.) lub postępowania legalizacyjnego (na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach* – Dz. U. poz. 1650 ze zm.).

Obowiązujące przepisy dotyczące uzyskania statusu uchodźcy i inne umożliwiające zalegalizowanie pobytu nie są dostosowane do specyficznej sytuacji osób bezpieczeństwa. Z tego względu, niezwykle istotnym postulatem jest wprowadzenie odrębnej procedury identyfikacji bezpieczeństwa – możliwość uzyskania statusu osoby bezpieczeństwa obowiązuje w innych krajach Unii Europejskiej, np. w Wielkiej Brytanii, na Węgrzech czy we Włoszech.

Brak stosownych procedur identyfikacji powoduje, że wielu bezpieczeństwa nie podejmuje próby legalizacji pobytu. Skutkuje to także przypadkami detencji osób bezpieczeństwa, która poprzedza wykonanie decyzji o wydaleniu – co w przypadku osób bez obywatelstwa nie jest możliwe (w artykule A. Listoś, *W więzieniu przepisów*, „Polityka” nr 12/2015 został opisany przypadek mężczyzny, który już kilkakrotnie przebywał w ośrodku strzeżonym dla cudzoziemców w trakcie tzw. procedury wydalenkowej). Z tego względu, w mojej ocenie, niezbędna jest zmiana przepisów regulujących stosowanie detencji administracyjnej oraz identyfikacji cudzoziemców, a do tego czasu – rozważenie zmiany praktyki działania funkcjonariuszy Straży Granicznej poprzez wydanie odpowiednich wytycznych.

Ważnym postulatem dotyczącym sytuacji prawnej apatrydów jest ratyfikowanie dwóch dokumentów międzynarodowych: Konwencji Narodów Zjednoczonych o statusie bezpieczeństwa z 1954 r. oraz Konwencji Narodów Zjednoczonych o ograniczaniu zjawiska bezpieczeństwa z 1961 r. Dokumenty te zostały wskazane w publikacji Rzecznika Praw Obywatelskich *Polska mapa międzynarodowych konwencji praw człowieka*¹ jako jedne z kluczowych dokumentów gwarantujących realizację podstawowych praw człowieka, którymi Polska, w mojej ocenie, powinna się związać. Z pisma Pana Grzegorza Karpińskiego, ówczynie

---

¹ *Polska mapa międzynarodowych konwencji praw człowieka*, K. Miksa, M. Radziejowska, M. Wróblewski, red. M. Wróblewski, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2013.

Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, z dnia 13 maja 2014 r., będącego odpowiedzią na pismo Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, dotyczącego związania się przez Polskę konwencjami wskazanymi w publikacji Rzecznika, wynika, że trwają obecnie prace nad ratyfikacją Konwencji o ograniczeniu bezpaństwowości z 1961 r., co przyjął z zadowoleniem. Konwencja zawiera mechanizmy służące zapobieganiu bezpaństwowości oraz reguluje ważne kwestie dotyczące nabycia obywatelstwa.

Niemniej jednak, z niepokojem przyjął informację Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, że nie jest zasadne podejmowanie prac legislacyjnych w zakresie przystąpienia Polski do Konwencji o statusie bezpaństwowców z 1954 r. Uzasadnienie wskazane w piśmie, z którego wynika, że większość państw związała się konwencją w latach 50., 60. i 70. ubiegłego wieku – w innej niż obecnie sytuacji w zakresie zjawisk migracyjnych, nie jest w pełni przekonujące. Zarówno Konwencja o ograniczaniu bezpaństwowości, jak i Konwencja o statusie bezpaństwowców, zawierają niezwykle ważne i potrzebne uregulowania dotyczące statusu bezpaństwowców. Obecnie Polska jest jednym z niewielu europejskich państw, które nie ratyfikowały przedmiotowych Konwencji. Konwencja o statusie bezpaństwowców wprowadza standard, do którego musi zostać dostosowane ustawodawstwo krajowe, w szczególności w zakresie wprowadzenia konkretnej procedury identyfikacji bezpaństwowców, pozwalającej im uregulować swój status prawny. Wprowadzenie takich rozwiązań jest niezbędne dla zagwarantowania osobom bezpaństwowym realizacji podstawowych praw.

Mając powyższe na względzie, zwracam się do Pani Minister, stosownie do przepisu art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. *o Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648) o przedstawienie stanowiska na temat poruszonych wyżej problemów, w szczególności zagwarantowania bezpaństwowcom możliwości legalizacji pobytu w ramach stosownej procedury. Jednocześnie zwracam się z prośbą o ponowne przeanalizowanie możliwości związania się przez Polskę postanowieniami Konwencji o statusie bezpaństwowców z 1954 r. i poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku.

Z poważaniem,

Podpis na oryginale